
СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ РЕФОРМИ ЕНЕРГЕТИКИ ТА МІЖСЕКТОРАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ

Автор:

Вадим Перебийніс

©2015 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)

У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД.

Дана публікація підготовлена Міжнародним центром перспективних досліджень (МЦПД) у рамках проекту «Аналіз якості проведених реформ та їх міжсекторального впливу» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Думки та погляди, висловлені у матеріалах видання, можуть не відповідати позиції грантодавця.

Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього дослідження у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.

МЦПД висловлює особливу подяку представникам неурядових організацій, державних органів влади, незалежним експертам, а також представникам міжнародної донорської спільноти за участь в обговоренні та наданні порад, під час підготовки цього документу.

Впровадження пріоритетів сталого розвитку держави передбачає покращення системи її енергозабезпечення та ефективного використання енергоресурсів. Світовий досвід свідчить, що для цього потрібно мати ефективну державну політику і в інших сферах, пов'язаних, зокрема, з впровадженням передових стандартів економічної конкуренції, управління, надкористування та безпеки. Тому, очевидно, що сьогодні в Україні необхідно приділяти належну увагу системоутворюючим факторам.

Під час визначення моделі реорганізації національних енергоринків та дерегуляції в цій сфері слід також враховувати, що чинники впливу на розвиток енергетики в Україні мають свої особливості на відміну від таких у розвинених країнах, у т. ч. ЄС.

У цьому контексті **серед складових успішності реформи енергетики розглядаються такі:**

- ефективна урядова політика:
  - енергетична політика;
  - фінскальна політика;
  - монетарна політика;
- сприятлива економічна ситуація:
  - економічне зростання;
- орієнтація інтересів суспільства на розвиток енергетики;
- якісний енергетичний менеджмент;
- професійність персоналу;
- інноваційність;
- відкритість;
- оптимальні параметри навколишнього середовища;
- захист навколишнього середовища.

У рамках зазначених складових є ряд пріоритетів, реалізація яких дозволить стимулювати реформу енергетики в Україні.

Так, **урядова енергетична політика** має передбачати покращення інвестиційного клімату, запровадження механізмів залучення інвестицій від компаній, представлених на національному ринку, розвиток державно-приватного партнерства, об'єктивну оцінку та раціональне використання національних ресурсів, підвищення енергетичної безпеки за рахунок створення необхідних резервів, підтримки заходів з енергозбереження та розвитку альтернативної енергетики. Уряд має гарантувати незмінність інвестиційних умов протягом доцільного періоду співробітництва з інвестором. Це підвищуватиме зацікавленість учасників ринків оптимізувати виробничий та дистриб'юторський цикл з точки зору скорочення витрат, запроваджувати нові технології та розділяти відповідальність при прийнятті рішень.

Оптимізація промислових структур та скорочення виробництв з високим споживанням енергії (у т. ч. сталеливарного, хімічного, будівельного) дозволить здійснити необхідні структурні зміни. При цьому, доцільно визначати відповідні індикатори як на національному, так і регіональному рівнях.

Урядові ініціативи у сфері дерегуляції енергетики мають призводити до чіткого розподілу регуляторних та нерегуляторних видів діяльності, демонополізації енергоринків, підвищення конкуренції серед суб'єктів господарювання і появи нових гравців.

Фіскальна політика буде сприятливою за умови, якщо ставки податків і зборів не створюватимуть дискримінаційних умов ведення діяльності суб'єктами господарювання, існуватимуть механізми пільгового оподаткування для інвесторів, а споживачі отримуватимуть можливість доступу до енергоресурсів на вигідних цінових умовах, у т. ч. за допомогою субсидій. Крім того, визначенню оптимальної фіскальної моделі сприятимуть своєчасні та ефективні заходи держави щодо «детінізації» національної економіки.

Через **інструменти монетарної політики** держава може стимулювати інвестиційну діяльність, що призводитиме до збільшення генерації енергії, та попит споживачів на енергоресурси. Цими інструментами можуть бути низька облікова ставка Національного банку України для збільшення доступу до кредитних ресурсів та зниження ціни кінцевих продуктів, регулювання ринку цінних паперів, низький рівень інфляції для скорочення інвестиційних витрат та підвищення купівельної спроможності споживачів, а також доцільне збільшення грошової маси для забезпечення належної економічної активності у державі.

Сприятлива економічна ситуація може оцінюватися через наявність економічного зростання у державі. Позитивна тенденція підвищуватиме привабливість енергетичного сектору для інвесторів, збільшуватиме попит на енергопродукти та дозволить збільшити відповідні асигнування з державного бюджету.

Іншою складовою є **орієнтація інтересів суспільства на розвиток енергетики**. Це означає, що участь громадян у реформуванні енергетики через їх ширше залучення до інвестиційних програм, створення нових робочих місць, розробку технологій та участь у формуванні енергетичної політики підвищуватиме рівень їх особистої відповідальності за результати і успіш реформи.

Характеризуючи **значення якісного енергетичного менеджменту** для реформи на увагу заслуговують такі аспекти як запровадження стратегічного планування та інноваційних підходів до розвитку галузі, удосконалення системи контролю за поставкою та використанням енергоресурсів, підвищення продуктивності виробництва та ефективності використання ресурсів для отримання одиниці продукції. Зокрема, планування діяльності у сфері енергетики має включати перелік заходів з урахуванням часових рамок (у коротко, середньо і довгостроковій перспективі), у т. ч. щодо підготовки прогнозів, проведення досліджень, забезпечення фінансування, використання та підготовки кадрів, стратегічного розвитку галузі.

З точки зору розгляду ключових передумов для здійснення реформи центральне місце займають також **людські ресурси** і, зокрема, наявність професійних якостей у працівників, які задіяні у її підготовці та проведенні. Критеріями їх оцінки можуть бути професійна освіта, досвід роботи, систематичний доступ до програм підвищення кваліфікації (тренінгів). До уваги доцільно брати

також особисті якості, які визначають спроможність працівника неупереджено і чесно виконувати свої функціональні обов'язки.

З метою підвищення стабільності в енергозабезпеченні та оптимізації енергоспоживання, удосконалення систем технічного контролю за роботою енергетичної інфраструктури та її модернізації необхідно забезпечити не лише належний рівень фінансування відповідних заходів, а і запровадити доступні **сучасні технологічні розробки**. Обладнання енергетичних об'єктів України є, більшою мірою, зношеним, і тому його подальше використання створює ризики для досягнення зазначених цілей. Без впровадження інноваційних технічних підходів до вирішення проблем енергетики ефективність функціонування галузі та фінансових витрат буде значно знижена.

Однією із найбільших проблем при проведенні багатьох реформ є незгодженість їх основних цілей та інструментів з усіма учасниками. **Відкритість реформи** також підвищиться у разі забезпечення широко доступу зацікавлених сторін до результатів діяльності енергетичних компаній та їх бази договірних відносин.

На хід просування реформи можуть суттєво впливати надзвичайні **явища природного характеру**, зокрема ті, які здатні порушити стабільність роботи системи енергозабезпечення. До таких явищ відносяться геологічні (зсуви, обвали та осипи, просадки земної поверхні), метеорологічні (зливи, урагани), гідрологічні (повені, паводки) та пожежі. У зв'язку з цим важливими є механізми раннього реагування, реалізація яких може дозволити запобігти перебоям з енергопостачанням, нестабільній роботі підприємств, ненадходженню коштів до держбюджету від продажу продукції або за спожиті енергоресурси. Крім того, енергетичне обладнання має відповідати вимогам відповідної кліматичної зони і забезпечувати роботу енергетичних об'єктів у критичних умовах.

Важливе значення для впровадження реформи в інтересах суспільства має **захист навколишнього середовища** та зменшення шкідливого впливу на екологію від виробництва енергоресурсів. Зокрема, оптимізація функціонування енергетичних об'єктів має призводити до скорочення викидів CO₂, очищення забруднених вод, зменшення рівня радіації та концентрації інших хімічних речовин.

З урахуванням зазначеного, **реформа енергетики має передбачати врахування у роботі наведених факторів**, а також у цілому:

- системний підхід до оцінки потреб галузі та реалізації пріоритетів її розвитку;
- недопущення фрагментарності державної політики в енергетичній сфері;
- належне врахування управлінських, технічних, економічних, комунікаційних та природних факторів;
- відведення політичним уподобанням окремих учасників реформи другорядної ролі і концентрацію на створенні сприятливих умов діяльності для всіх гравців, що підвищить конкуренцію на ринку та дозволить його лібералізувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Joachim Betz (2013), The Reform of China's Energy Policies, GIGA Research Unit: Institute of Asian Studies. Issue No 216, February;
2. J. Y. Oricha, G. A. Olarinoye (2012), Analysis of Interrelated Factors Affecting Efficiency and Stability of Power Supply in Nigeria, International Journal of Energy Engineering. 2(1): 1-8;
3. Iuliana Mateia, Adjunct Professor, IESEG School of Management - Paris, France, Energy consumption, financial development and economic growth nexus: an empirical evidence from panel data for EU countries;
4. Sahar Shafiei, Ruhul A. Salim and Helen Cabalu, School of Economics & Finance, Curtin Business School, Curtin University, Perth, WA 6845, Australia, The Nexus between energy consumption and economic growth in oecd countries: a decomposition analysis.